

dr Katarzyna Zych

ORCID: 0009-0005-1683-2818

katarzyna.zych1@gmail.com

Izba Adwokacka w Warszawie

Ograniczenie prawa reprezentacji członków zarządu i kwalifikacja sankcji w przypadku wadliwej reprezentacji spółki kapitałowej – glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2024 r., II CSKP 267/23

Słowa kluczowe: osoby prawne; rzekomy organ; teoria przedstawicieli statutowych; bezskuteczność zawieszona; sankcja zawieszona; brak umocowania; przekroczenie umocowania

W komentowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy przedstawił interpretację skutków sankcji, o której mowa w znolizowanym art. 39 Kodeksu cywilnego, przyjmując, że w przypadku wadliwej reprezentacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością warunkiem uwolnienia się od zobowiązania jest wyznaczenie spółce terminu do potwierdzenia umowy. Przedstawione stanowisko wskazuje, że ustawowe uregulowanie możliwości potwierdzania przez osobę prawną umowy zawartej przez nieumocowany lub przekraczający zakres umocowania rzekomy organ nie wyeliminowało wszystkich wątpliwości natury praktycznej i teoretycznoprawnej, które związane są z problematyką wadliwej reprezentacji osób prawnych.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2024 r., II CSKP 267/23¹

Teza 1: W przypadku wadliwej reprezentacji pożyczkodawcy będącego spółką z o.o. warunkiem uwolnienia się pożyczkobiorcy od zobowiązania jest wyznaczenie spółce terminu do potwierdzenia umowy (art. 39 § 2 k.c.).

Teza 2: Ważność umowy przelewu dla dłużnika nie jest istotna, gdyż jest on związany zawiadomieniem o przelewie (art. 512 k.c.).

¹ Tezy sformułowane przez A. Szlęzaka, autora glosy do wyroku SN. Zob. A. Szlęzak, *Przelew wierzytelności. Bezskuteczność zawieszona czynności prawnej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 4 lipca 2024 r., II CSKP 267/23*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2025, nr 9, poz. 47, s. 3.

Wprowadzenie

Sprawa będąca przedmiotem rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (SN)² ze względu na podniesione w toku zarzuty i tezę orzeczenia stanowi istotny punkt odniesienia dla oceny, czy regulacja art. 39 k.c.³ jest jednoznaczna w zakresie określenia, czy między stronami doszło do zawarcia umowy. Nie zasługuje na uznanie stanowisko SN, z którego wynika, że w przypadku wadliwej reprezentacji czynność dotknięta wadliwością istnieje w obrocie prawnym przed jej ewentualnym potwierdzeniem. Orzeczenie wskazuje na wyznaczenie terminu do potwierdzenia jako „warunek uwolnienia się od zobowiązania”, podczas gdy przepis art. 39 k.c. wskazuje, że to ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę prawną, w imieniu której umowa została zawarta. Wątpliwość budzi również – pozostające w związku z ustaleniem kwalifikacji wadliwości – daleko idące stanowisko, zgodnie z którym ważność umowy przelewu dla dłużnika nie jest istotna, gdyż jest on związany zawiadomieniem o przelewie, o którym mowa w art. 512 k.c.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że rozważania dotyczące wadliwości na kanwie rozpatrywanej sprawy nie wpłynęły na prawidłowość orzeczenia. Mają one charakter teoretycznoprawny i uboczny, gdyż pozwany wadliwości reprezentacji upatrywał w działaniu jednego członka zarządu samodzielnie, w sytuacji gdy umowa spółki wskazywała na konieczność działania dwóch członków zarządu przy wartości zobowiązania przekraczającej 10 000,00 zł. W konsekwencji sądy wszystkich instancji na gruncie art. 204 § 2 k.s.h.⁴ uznały zarzut wadliwości czynności za bezzasadny. Ocena zastosowania w sprawie art. 204 § 2 k.s.h. i jego interpretacja zasługują na aprobatę.

Sąd Najwyższy na marginesie zasadniczych rozważań odniósł się do skutków wadli-

wości czynności osoby prawnej, o której mowa w art. 39 k.c. Stanowisko SN, które może rodzić zastrzeżenia dotyczące kwalifikacji sankcji z art. 39 k.c., uzasadnia dalsze rozważania na tle nowelizacji tego przepisu. Po pierwsze, należy ustalić, jakie ograniczenia prawa do reprezentacji członków zarządu mogą podlegać zastosowaniu art. 39 k.c. Po drugie, niezbędne jest usystematyzowanie przypadków podlegających art. 39 k.c. jako działanie bez umocowania lub przekroczenie umocowania. Po trzecie, kluczowym elementem rozważań należy uczynić analizę sankcji wynikającą z art. 39 k.c. w brzmieniu obowiązującym w aktualnym stanie prawnym.

Do wyroku glosę krytyczną sporządził A. Szlęzak. Główny punkt jego rozważań dotyczy możliwej nieważności przelewu z uwagi na brak zobowiązania do rozporządzenia wierzytelnością pożyczkową. Ponadto podniósł istotne zastrzeżenia dotyczące przeprowadzonej przez SN interpretacji skutków sankcji, o której mowa w art. 39 k.c.⁵, które sprowadzają się do następujących uwag:

1. Nietrafny jest pogląd SN, że nawet gdyby reprezentacja pożyczkodawcy była wadliwa, „to warunkiem uwolnienia się drugiej strony od zobowiązania jest wyznaczenie spółce terminu do potwierdzenia umowy (art. 39 § 2 k.c.)”. Autor stanowisko przedstawione przez SN określił jako nowatorską i nietrafną koncepcję bezskuteczności zawieszonoj, wskazując, że nie można przyjmować, iż strona może być już uprzednio zobowiązana w taki sposób, w jaki byłaby w przypadku niewadliwej czynności. Strona pozostaje bowiem jedynie w relewantnym prawnie stanie niepewności⁶.
2. Autor sprzeciwił się stanowisku, zgodnie z którym dla dłużnika ważność umowy przelewu nie jest istotna, gdyż jest on związany zawiadomieniem o przelewie (art. 512 k.c.), słusznie podnosząc, że uprawnienie dłużnika do weryfikacji i kwestionowania ważności umowy przelewu jest nadrzędne jako

² Wyrok SN z dnia 4 lipca 2024 r., II CSKP 267/23, OSP 2025, nr 9, poz. 47.

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2025, poz. 1071, ze zm.).

⁴ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 18, ze zm.).

⁵ A. Szlęzak, *op. cit.*, s. 10–14.

⁶ *Ibidem*, s. 11–12.

element, który przesądza, czy wykonał on swoje zobowiązanie w aspekcie materialnoprawnym, a także od strony procesowej, czy może dojść do oddalenia powództwa⁷. W przypadku, gdy skutki prawne cesji by nie zaistniały, zawiadomienie byłoby bezprzedmiotowe⁸.

I. Przedmiot wyroku SN

W stanie faktycznym sprawy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w dniu 17 sierpnia 2010 r. udzieliła pozwanemu pożyczki w kwocie 100 000,00 zł z oprocentowaniem 6% rocznie na 6 miesięcy. Pożyczka nie została spłacona w terminie. Anekssem strony zwiększyły oprocentowanie do 15,2% oraz wydłużyły termin spłaty do 31 grudnia 2013 r. Kolejno, w związku z dalszym brakiem spłaty, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w dniu 27 listopada 2015 r. zawarła z powodami w sprawie – współnikami spółki cywilnej – umowę przelewu wierzytelności, na podstawie której spółka z ograniczoną odpowiedzialnością przeniosła wierzytelność w kwocie 116 768,00 zł oraz wszelkie prawa związane z umową pożyczki, z chwilą zawarcia umowy.

Wspólnicy spółki cywilnej zawiadomili dłużnika o przelewie wierzytelności. Wobec braku spłaty, po dokonaniu wezwań, wspólnicy spółki cywilnej wnieśli powództwo o zapłatę. Sąd Okręgowy zasądził po stronie pozwanego na rzecz powoda należność główną 76 500,00 zł wraz z należnymi odsetkami, tj. kwotę 11 197,05 zł.

Pozwany wniósł apelację, podnosząc jako jeden z zarzutów obrazę art. 58 k.c. w zw. z art. 38 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez wywodzenie skutków prawnych z czynności, których ważności powodowie nie wykazali. Sąd Apelacyjny jako bezzasadny uznał zarzut pozwanego, że umowę pożyczki oraz umowę cesji należy uznać za nieważne, ponieważ – jak wskazywał pozwany – zgodnie z wypisem z Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) do składania oświad-

czeń w zakresie praw majątkowych i dokonywania czynności prawnych oraz do działania w imieniu spółki uprawniony był każdy członek zarządu samodzielnie, chyba że wartość praw i obowiązków przekraczałaby 10 000,00 zł, wówczas umowa spółki wymagała współdziałania dwóch członków zarządu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut apelującego był niezasadny w świetle art. 204 § 2 k.s.h., który należy odnosić do ograniczeń wewnętrznych wprowadzonych wolą spółki. Ze względu na rodzaj ograniczenia wymóg podpisu dwóch członków zarządu miał charakter wyłącznie wewnętrzny. Na potwierdzenie tego przytoczono stanowiska doktryny, które uzasadniają, że nie można skutecznie wobec osób trzecich ustanowić odmiennych od kodeksowych zasad reprezentacji jedynie do określonych kategorii czynności⁹.

Następnie pozwany wniósł skargę kasacyjną. Wśród licznych zarzutów wskazał naruszenia prawa materialnego: art. 205 § 2 k.s.h. przez jego błędną wykładnię i art. 205 § 1 k.s.h. w zw. z art. 38 k.c. poprzez ich nieprawidłową wykładnię, polegającą na przyjęciu, iż umowa spółki jest ważna, w sytuacji gdy zgodnie z ujawnionym w KRS sposobem reprezentacji wymagana była reprezentacja łączna, jak również art. 15 ust. 2 ustawy o KRS¹⁰ poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji uznanie, że sposób reprezentacji wywołuje jedynie skutki wewnętrzne.

Sąd Najwyższy uznał, że skarga nie zasługiwała na uwzględnienie. W obszarze zarzutów dotyczących wadliwej reprezentacji nie budziło wątpliwości składu orzekającego, że umowa spółki nie może w stosunkach zewnętrznych ograniczać prawa do reprezentacji w sposób, który wykraczałby poza przepisy bezwzględnie obowiązujące. Sąd Najwyższy potwierdził więc, że

⁹ Zob. w szczególności: K. Oplustil, *O potrzebie proeuropejskiej wykładni polskiego prawa spółek*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 9, s. 4 i n.; A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010, s. 215; M. Dumkiewicz, *Zakres swobody współników w kształtowaniu sposobu reprezentacji spółki kapitałowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2011, nr 5, s. 55 i n.

¹⁰ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. 2025, poz. 869, ze zm.).

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

nie jest możliwe ustanowienie skutecznego wobec osób trzecich ograniczenia do reprezentowania, a naruszenie ograniczeń, które wynikają z umowy spółki, nie wpływa na skuteczność dokonywanej czynności i nie ma wpływu na sytuację osób trzecich, a jedynie naraża członków zarządu na odpowiedzialność wewnętrzną. Jedynie ograniczenia ustawowe w świetle regulacji art. 17 k.s.h. wiążą osoby trzecie.

Sąd Najwyższy dla całościowego przedstawienia konsekwencji wadliwości rozwinął jednak swoje stanowisko dalej, wskazując, iż „nawet w przypadku uznania, że podpisując samodzielnie umowę, członek zarządu nie miał umocowania do jej zawarcia, to warunkiem uwolnienia się drugiej strony od zobowiązania jest wyznaczenie spółce terminu do potwierdzenia umowy (art. 39 § 2 k.c.). Pozwany nie podnosił, aby wyznaczył taki termin”.

2. Ograniczenia prawa do reprezentacji

Działanie członka zarządu wbrew ograniczeniom kompetencji nie zawsze będzie równoznaczne z przekroczeniem uprawnień lub działaniem bez umocowania w rozumieniu art. 39 k.c. W analizowanym orzeczeniu słusznie element ten został wyodrębniony przez Sąd Apelacyjny i Sąd Najwyższy, które wskazały na brak wadliwości reprezentacji ze względu na brzmienie art. 204 § 2 k.s.h. Granicą wyznaczającą możliwość ograniczenia uprawnień członka zarządu pozostają bowiem regulacje art. 204 § 2 k.s.h., art. 300⁶⁵ § 2 k.s.h. i art. 372 § 2 k.s.h., zgodnie z którymi uprawnień członka zarządu nie można ograniczyć względem osób trzecich. Powyższe względy uzasadniają stanowisko, że ograniczenie praw członków zarządu jest skuteczne wyłącznie w sferze stosunków wewnętrznych osoby prawnej.

Decydujące znaczenie dla zastosowania art. 39 k.c. ma okoliczność, czy ograniczenie prawa reprezentacji ma skutek *pro foro externo* czy *pro foro interno*. Ograniczenia w stosunkach wewnętrznych nie wpływają na ważność czynności prawnej. Natomiast ustanowienie ustawowych ograniczeń reprezentacji, a więc dotyczą-

cych sfery stosunków zewnętrznych, implikuje stwierdzenie, że wadliwości powstałe w tym obszarze będą podlegać dyspozycji art. 39 k.c. Ma to miejsce w związku z możliwością zakwalifikowania tego rodzaju naruszeń jako działania bez umocowania lub działania z przekroczeniem umocowania, z uwzględnieniem dodatkowo wyjątków wynikających z regulacji *lex specialis* na gruncie Kodeksu spółek handlowych, odrębnie kwalifikujących pewne wadliwości i ich skutki.

Ograniczenie kompetencji zarządu jest zróżnicowane i jako wyjątek może przejawiać się jako: (1) wyłączenie uprawnień do dokonywania pewnej kategorii czynności; (2) wprowadzenie wymogu uzyskania zgody innego organu lub osoby trzeciej¹¹.

Podstawowe znaczenie mają regulacje dotyczące wyłączenia możliwości reprezentacji spółki przez członka zarządu w określonych sytuacjach, takich jak zawieranie umów i rozstrzyganie sporów z udziałem członka zarządu (art. 210 § 1 k.s.h., art. 300⁶⁷ § 1 k.s.h., art. 379 § 1 k.s.h., art. 253 § 2 k.s.h., art. 426 § 2 k.s.h.), regulacje dotyczące powstrzymania się od podejmowania działań w przypadku konfliktu interesów (art. 209 k.s.h., art. 300⁵⁵ § 1 k.s.h., art. 377 k.s.h.), jak również regulacje dotyczące konieczności uzyskania zgody innego organu na dokonanie czynności.

Ramy ustawowego zakresu zgód wyznaczają natomiast w szczególności:

1. Regulacja art. 15 k.s.h., dotycząca wymogu uzyskania zgody zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia na: (i) zawarcie przez spółkę kapitałową umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem zarządu, (ii) zawarcie przez spółkę zależną umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem zarządu (w tym przypadku zgody udziela organ właścicielski spółki dominującej). Skutki nieudzielenia zgody regulowane są przez art. 17 § 1 i 2 k.s.h.

¹¹ Wyrok SN z dnia 3 lutego 2017 r., II CSK 304/16, OSG 2017, nr 12, poz. 95.

2. Katalog spraw zastrzeżonych do kompetencji rady nadzorczej oraz zgromadzenia wspólników (walnego zgromadzenia, akcjonariuszy)¹².

Inny specyficzny mechanizm ograniczający zakres działania zarządu ze względu na wymagania uzyskania zgody podlega sankcji określonej w art. 17 k.s.h., stanowiącym regulację szczególną wobec art. 39 k.c. Regulacja ta różnicuje skutki braku zgody w zależności od tego, czy wymagania uzyskania zgody wynika z ustawy, czy też z umowy (statutu) spółki:

1. Sytuacje braku zgody wymaganej statutem lub odpowiednio zawarcia umowy bez uwzględnienia warunków podmiotowo i przedmiotowo istotnych, określonych w treści uchwały, które należy kwalifikować jako równoznaczne z brakiem zgody, łączone są z bezskutecznością czynności prawnej. Wobec niedokonania potwierdzenia czynności, o którym mowa w art. 17 § 1 k.s.h., może wystąpić nieważność czynności prawnej¹³.
2. Sytuacje, gdy zgoda wymagana jest statutem (umową) spółki, brak zgody lub dokonanie czynności, na innych warunkach niż wskazane w uchwale, łączone są z konse-

kwencjami określonymi w art. 17 § 3 k.s.h., a tym samym czynność pozostaje ważna, z zastrzeżeniem możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności organizacyjnej członków zarządu, dokonujących czynności bez wymaganej zgody¹⁴.

Odmienny charakter pod względem sankcji mają także regulacje dotyczące ograniczeń wynikających ze zmodyfikowanych zasad reprezentacji przy zawieraniu umów i w sporach z członkiem zarządu. Literalne brzmienie regulacji art. 210 § 1 k.s.h., art. 300⁶⁷ § 1 k.s.h. i art. 379 § 1 k.s.h. wskazuje, że dotyczą one sfery reprezentacji i odnoszą się do relacji między spółką a osobą trzecią w związku ze specyfiką czynności dokonywanych „z samym sobą”. Ochronny charakter wskazanych regulacji przesądza jednocześnie o bezwzględnie wiążącym charakterze przedmiotowych przepisów¹⁵. W związku z tym, że wskazane regulacje dotyczą stosunków zewnętrznych, działanie piastuna dokonane z naruszeniem art. 210 § 1 k.s.h., art. 300⁶⁷ § 1 k.s.h. i art. 379 § 1 k.s.h. będzie podlegać dyspozycji art. 39 k.c. jako działanie bez umocowania.

Ostatnim elementem wyróżnionym przy omawianiu ograniczeń prawa do reprezentacji pozostaje kwestia wewnętrznego podziału kompetencji między członkami zarządu, przewidzianego na mocy ustawy i umowy (statutu) spółki. Możliwość ujawnienia w rejestrze przedsiębiorców reprezentacji łącznej przewidzianej w sytuacjach reprezentowania spółki powyżej określonej wartości zobowiązania została potwierdzona w uchwale SN z dnia 24 października 1996 r.¹⁶. W postanowieniu z dnia 13 czerwca 2008 r. SN odróżnił jednak aspekt ujawnienia wskazanego sposobu reprezentacji od skutków wpisu¹⁷. Wskazano bowiem, że nie ma to wpływu na sytuację osób trzecich i czynność prawna dokonana z naruszeniem tego rodzaju ograniczenia pozostaje

¹² W szczególności: nabycie i zbycie przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części przedsiębiorstwa (art. 228 pkt 3 k.s.h., art. 300⁸¹ pkt 2 k.s.h., art. 393 pkt 3 k.s.h.); nabycie, zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości (art. 228 pkt 4 k.s.h., art. 300⁸¹ pkt 3 k.s.h., art. 393 pkt 4 k.s.h.); zawarcie umowy o zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez spółkę zależną (art. 228 pkt 6 k.s.h., art. 300⁸¹ pkt 5 k.s.h., art. 393 pkt 7 k.s.h.). Ponadto w przypadku prostej spółki akcyjnej i spółki akcyjnej emisja obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa i emisja warrantów subskrypcyjnych (art. 300⁸¹ pkt 4 k.s.h., art. 393 pkt 5 k.s.h.). W przypadku spółki akcyjnej dodatkowo nabycie własnych akcji w przypadku określonym w art. 362 § 1 pkt 2 k.s.h. oraz upoważnienie do ich nabywania w przypadku określonym w art. 362 § 1 pkt 8 k.s.h. (art. 393 pkt 6 k.s.h.). W odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością również nabycie środków trwałych za cenę przewyższającą jedną czwartą kapitału zakładowego w okresie przed upływem 2 lat od dnia zarejestrowania spółki (art. 229 k.s.h.).

¹³ Zob. szerzej: A. Zbiegień-Turzańska, *Reprezentacja spółki kapitalowej i spółdzielni*, Warszawa 2018, s. 230 i n.

¹⁴ *Ibidem*, s. 274 i n.

¹⁵ Z. Jara, *Komentarz do art. 210, [w:] Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Legalis 2024, nb. 4.

¹⁶ III CZP 112/96, OSNC 1997, nr 2, poz. 20.

¹⁷ Postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2008 r., I CSK 6/08, OSG 2009, nr 6, poz. 42.

ważna w związku z wewnętrznym charakterem ograniczenia. Przekroczenie w takim przypadku uprawnień przez członka zarządu może pociągać odpowiedzialność wobec spółki, niezależnie od tego, czy sposób reprezentacji był wpisany w rejestrze.

Podsumowując, należy wskazać, że zakres ograniczenia prawa do reprezentacji, jakim mogą podlegać członkowie zarządu spółek kapitałowych, nie musi pociągać za sobą przekroczenia uprawnień lub działania bez umocowania w rozumieniu art. 39 k.c., ponieważ tak kwalifikowane mogą być jedynie następstwa ustawowego ograniczenia reprezentacji w stosunkach zewnętrznych.

3. Zakres pojęć rzekomego organu, braku umocowania oraz przekroczenia umocowania

3.1. Rzekomy organ osoby prawnej

Definicję rzekomego organu (*falsus organus*) można sformułować wprost na podstawie treści art. 39 k.c., wskazując, że tym mianem określa się podmiot (zarówno osobę fizyczną, jak i osobę prawną w zależności od formy osoby prawnej), który działa w imieniu osoby prawnej bez umocowania lub z przekroczeniem granic umocowania¹⁸. Ponadto dla kwalifikacji podmiotu jako rzekomego organu konieczny jest brak świadomości przez drugą stronę, że podmiot działa z przekroczeniem uprawnień lub bez umocowania (w związku z brzmieniem art. 14 ustawy o KRS), wraz z jednoczesnym brakiem świadomości lub celowym nieujawnieniem przez działającego, kogo mają dotyczyć skutki czynności prawnej.

W ramach definicji rzekomego organu można wyodrębnić „działanie bez umocowania” oraz „działanie z przekroczeniem granic umocowania”. Źródła wyróżnienia „przekroczenia uprawnień” i „działania bez umocowania” należy poszukiwać

w strukturze powiązania osoby fizycznej z osobą prawną oraz w instytucji mandatu. W ramach pierwszego źródła zasadne jest przytoczenie stanowiska Z. Radwańskiego, według którego istotą powiązania działania organu w formie czynności prawnej jest dwuelementowa struktura, która w pierwszej kolejności zakłada istnienie organu, któremu przypisane są kompetencje, a dopiero w drugiej kolejności działanie osoby fizycznej w ramach organu osoby prawnej, która w zakresie swoich uprawnień może działać jako organ osoby prawnej¹⁹.

Odrębnie trzeba analizować naruszenia, do których doszło z racji uchybień leżących po stronie piastuna, związanych ze zdolnością do czynności prawnych, wadami oświadczeń woli, działaniem poza kompetencją, wygaśnięciem mandatu, inaczej zaś uchybienia, które należy przypisać stricte organowi, takie jak problematyka organu kadłubkowego czy naruszenie reprezentacji łącznej. Podkreślenia wymaga fakt, że wadliwość czynności prawnej, leżąca po stronie piastuna, przekłada się na działanie organu i również przypisywana jest organowi. Zależność ta nie zachodzi jednak w drugim kierunku. Pozwala to dokonać systematyki wadliwości czynności prawnych organu przy wykorzystaniu struktury osoby prawnej.

W celu interpretacji pojęcia fałszywego organu w znowelizowanym brzmieniu art. 39 k.c., niezbędnego do interpretacji normy wynikającej z przepisu, konieczne jest uwzględnienie, że w treści literalnie wskazano podmiot, który nie może być utożsamiany z samą osobą prawną. Jest nim „zawierający umowę jako organ osoby prawnej bez umocowania” oraz „zawierający umowę jako organ osoby prawnej przekraczający zakres umocowania”. Tym samym wyodrębniono ze struktury osoby prawnej nie tylko byt w postaci organu, lecz także byt w postaci osób fizycznych pełniących funkcję piastunów w danym organie. Brak zastosowania przez ustawodawcę brzmienia odpowiadającego treści przepisu sprzed nowelizacji, odnoszącego się do sformułowania: „kto jako organ osoby prawnej”, należy uznać za świadomy

¹⁸ Na gruncie art. 103 k.c. doktryna przyjmuje tożsamą, szeroką definicję *falsus procurator*.

¹⁹ Z. Radwański, *Prawo cywilne*, Warszawa 2005, s. 180–181.

zabieg świadczący o tendencji ustawodawcy do opowiadania się za postrzeganiem organu w rozumieniu teorii przedstawicielstwa statutowego.

Treść przepisu celowo podkreśla, że problematyka instytucji „falszywego organu” koncentruje się na oświadczeniu woli, które składane jest przez osobę fizyczną we własnym lub cudzym imieniu.

3.2. Przekroczenie uprawnień

Celowe jest usystematyzowanie zdarzeń, które można zakwalifikować jako przekroczenie uprawnień przez organ osoby prawnej.

Umocowanie należy rozumieć jako zbiór uprawnień i kompetencji do działania w imieniu osoby prawnej. W art. 39 k.c. nie chodzi o przekroczenie umocowania przez samą osobę prawną, tylko o działanie dokonywane przez organ i osoby fizyczne sprawujące funkcję piastunów. Do wywołania skutków w cudzej sferze prawnej konieczne jest istnienie umocowania, którego źródłem jest ustawowa konstrukcja danych osób prawnych oparta na instytucji reprezentacji. Umocowanie wykazuje cechy zbieżne z upoważnieniem, które doktryna odróżnia od innych stosunków cywilnoprawnych, mianowicie występowanie kompetencji i związania zamiast klasycznych obowiązków²⁰.

Do przekroczenia umocowania nie może dojść w sytuacji działania we własnej sferze prawnej, a tym samym pojęcie to automatycznie wiąże się z uchybieniami dotyczącymi możliwości działania w cudzej sferze prawnej. Co więcej, doktrynalne definiowanie umocowania zazwyczaj również bezpośrednio opiera się na pojęciu upoważnienia, z tym że upoważnienie to umożliwia działanie w cudzym imieniu²¹. Argumentem przemawiającym za oparciem brzmienia art. 39 k.c. na teorii przedstawicielstwa jest samo pojęcie umocowania użyte w jego treści.

Pojęcie to systemowo związane jest z instytucją przedstawicielstwa, a jego źródło – ustawę lub oświadczenie – wskazuje art. 96 k.c.

Do elementów wymagających weryfikacji, czy działania osoby występującej w imieniu osoby prawnej są działaniami w granicach uprawnień, należy w pierwszej kolejności zaliczyć podstawę ustawową lub statutową uprawnienia do działania piastuna organu. W szczególności należy zweryfikować, czy uprawnienie do dokonania czynności prawnej dokonywanej przez organ wynika bezpośrednio z przepisów prawnych oraz – jeśli tak – jaki jest charakter przepisu: bezwzględnie wiążący czy dyspozytywny. Ponadto kwalifikują się tutaj wszelkiego rodzaju rozdzielenia kompetencji pomiędzy inne organy osoby prawnej oraz wyraźne zastrzeżenie kompetencji dla innego organu: rady nadzorczej, walnego zgromadzenia, zgromadzenia wspólników, zgromadzenia inwestorów.

Kwalifikacja działania w granicach uprawnień w dalszej kolejności wymaga weryfikacji wszelkiego rodzaju zgód korporacyjnych wymaganych dla danej czynności prawnej. W tym miejscu należy ponownie zaznaczyć, że jest to obszar styku dwóch regulacji: art. 39 k.c. i art. 17 k.s.h.

Należy rozpatrzeć również ograniczenia występowania w imieniu spółki oraz wszelkie specjalne zasady reprezentacji. Z ostrożnością należy podchodzić do ograniczeń związanych z występowaniem w imieniu osoby prawnej ze względu na bezwzględnie obowiązujące regulacje ustawowe dotyczące zakazu ograniczania prawa członka zarządu do reprezentowania ze skutkiem prawnym wobec osób trzecich. Wskazane elementy składowe działania w granicach uprawnień pozwalają odtworzyć wzorcowy model działania reprezentanta w ramach organu osoby prawnej, którego zakres działania wyznaczają poszczególne wymogi ustawowe.

3.3. Działanie bez umocowania

Umocowanie dotyczy bezpośrednio osoby fizycznej składającej oświadczenie woli, które zostanie przypisane organowi danej osoby praw-

²⁰ Por. E. Płonka, *Mechanizm łączenia skutków działań prawnych z osobami prawnymi na przykładzie spółek kapitałowych*, Wrocław 1994, s. 51.

²¹ Z. Radwański, *Zarys części ogólnej prawa cywilnego*, Warszawa 1979, s. 226.

nej (spółki, spółdzielni) lub organowi innej osoby prawnej (fundusze inwestycyjne). Tym samym dla kwalifikacji działania bez umocowania należy zweryfikować, jakie warunki ustanawiają regulacje prawne, aby oświadczenie woli mogło wywołać skutek w sferze praw i obowiązków osoby prawnej. Działania bez umocowania nie sposób natomiast wyjaśnić z uwzględnieniem teorii organów, która automatycznie dopuszcza działanie organu tylko w granicach umocowania. Działającym bez umocowania może być więc wyłącznie podmiot, który ma status osoby trzeciej wobec osoby prawnej.

Umocowanie zasadniczo skorelowane jest z pewnymi obowiązkami wynikającymi z innego stosunku prawnego, takiego jak powołanie w przypadku członków zarządu, co oznacza, że obowiązki te mogą być zarazem granicami umocowania²². Co więcej, umocowanie i obowiązki z niego wynikające istnieją wyłącznie między dwoma podmiotami, a tym samym nie chodzi tu o piastunów jako zespół kompetencji tworzących organ, lecz bezpośrednio o osoby fizyczne pozostające w relacji organizacyjnej z osobą prawną²³.

Do elementów wyznaczających umocowanie piastuna danej osoby prawnej należy zaliczyć: granice czasowe umocowania; instytucję mandatu oraz kadencję; działanie w ramach prawidłowego składu organu²⁴; wymagane zgody na powołanie; brak wad oświadczeń woli piastunów przy dokonywaniu czynności.

Konstrukcja fałszywego organu przyjęta w znowelizowanym art. 39 k.c. wskazuje na zamierzone odwzorowanie treści art. 103 k.c., ponieważ jedynie elementy właściwe dla instytucji przedstawicielstwa pozwalają na sanowanie wadliwej umowy, której stroną ma być osoba prawna.

Bez wyodrębnienia „zawierającego umowę jako organ osoby prawnej bez umocowania” oraz „zawierającego umowę jako organ osoby

prawnej przekraczający zakres umocowania” ograniczone, jeśli nie całkowicie niemożliwe, byłoby zaproponowanie mechanizmu niwelującego skutki wadliwego aktu reprezentacji przez złożenie prawidłowego oświadczenia woli określonego mianem „potwierdzenia”.

Wynikające z brzmienia przepisu art. 39 k.c. pojęcie fałszywego organu niesie za sobą istotne korzyści. Pozwala bowiem zauważyć, że problematyka działania bez umocowania lub z przekroczeniem umocowania dotyczy kwestii oświadczeń woli składanych w imieniu osoby prawnej, a nie „za” osobą prawną lub „jako” osoba prawna, oraz działania w cudzej sferze prawnej na mocy ustawowo określonego zakresu umocowania. Weryfikacja działania bez umocowania i z przekroczeniem umocowania organu osoby prawnej każdorazowo będzie dotyczyć osób fizycznych.

4. Charakter sankcji uregulowanej w art. 39 k.c.

Stanowisko przyjęte przez SN, zgodnie z którym na gruncie art. 39 k.c. warunkiem uwolnienia się drugiej strony od zobowiązania jest wyznaczenie spółce terminu do potwierdzenia umowy (art. 39 § 2 k.c.), niesłusznie implikuje założenie, że zobowiązanie w przypadku zaistnienia przesłanek z art. 39 k.c. (braku umocowania lub przekroczenia zakresu umocowania) już powstało.

Prowadzi to do poddania odrębnej analizie konstrukcji sankcji bezskuteczności na tle obecnej treści art. 39 k.c. Literalne brzmienie przepisu nie zawiera wskazania, jaka sankcja wiąże się z dokonaniem czynności przez fałszywego piastuna, działającego bez umocowania lub z przekroczeniem uprawnień.

W literaturze wskazano, że zakres zagadnienia pojęcia bezskuteczności określa nie tylko sama definicja bezskuteczności i jej rodzaje, lecz także źródła powstania bezskuteczności oraz konsekwencje tej sankcji²⁵. Należy zgodzić się z poglądem M. Gutowskiego, że w systemie

²² Por. E. Płonka, *op. cit.*, s. 65.

²³ Por. *ibidem*.

²⁴ Wadliwością czynności prawnej nie jest brak złożenia oświadczeń przez piastunów równocześnie.

²⁵ M. Gutowski, *Bezskuteczność czynności prawnej*, Warszawa 2017, s. 1.

prawnym i literaturze pojęcie bezskuteczności nie jest jednolite i spójne, co prowadzi do problemów z wypracowaniem jednolitego określenia, czym jest bezskuteczność czynności prawnej²⁶.

Słuszny jest również pogląd B. Lewaszkiwicz-Petrykowskiej, że definiowanie wadliwości czynności prawnej nie powinno odnosić się do samych skutków, ponieważ wadliwość dotyczy wszystkich uchybień i odchyłeń od modelu prawidłowej czynności prawnej²⁷. Za najszerszą definicję sankcji bezskuteczności należy uznać definicję przedstawioną przez S. Grzybowskiego, zgodnie z którą sankcja oznacza zawieszenie dokonywania oceny ważności i skuteczności czynności prawnej do czasu jej potwierdzenia lub upływu terminu na potwierdzenie czynności prawnej²⁸.

Pozwala to stwierdzić, że skuteczność i ważność na tle sankcji z art. 39 k.c. nie powinny być od siebie odseparowane. Do czasu potwierdzenia nie można mówić ani o ważności czynności prawnej, ani o skuteczności. Ocena skuteczności jest wstrzymana i może być dokonana dopiero po uprzednim potwierdzeniu ważności czynności prawnych.

Doktryna jako klasyczny przykład uregulowania bezskuteczności zawieszonoj postrzega art. 63 k.c., dotyczący dokonania czynności prawnej bez zgody osoby trzeciej²⁹.

W przypadku konstrukcji *falsus organus* nie jest możliwe określanie potwierdzenia następczym umocowaniem działającej w imieniu spółki osoby do dokonywania tej czynności prawnej. Należy odmówić zasadności takiego argumentu ze względu na okoliczność, że przed złożeniem oświadczenia woli przez osobę prawną prawidłowo reprezentowaną nie istnieje jeszcze czyn-

ność prawna. Prawidłowe złożenie oświadczenia w imieniu osoby prawnej jest niezbędnym elementem dokonywanej czynności. Odmienne zapatrywanie oznaczałoby bowiem uznanie, że czynność prawna została już dokonana. Implikuje to stwierdzenie, że do chwili złożenia oświadczenia woli przez osobę prawną istnieje tylko czynność faktyczna, którą dostrzega już ustawodawca, regulując jej skutki (*in statu nascendi*), co wyłącza możliwość jej kwalifikacji jako czynności nieistniejącej.

Wskazane jest także odniesienie się do potencjalnego kontrargumentu, że związanie stron umową oznacza wywoływanie skutków w sferze prawnej, co wyklucza możliwość kwalifikowania przypadków działania *falsus organus* jako czynności faktycznych. Z literalnego brzmienia art. 39 k.c. (dotyczy to odpowiednio art. 103 k.c.) nie wynika związanie stron umową, a wyłączenie zakres uprawnień dotyczących możliwości wyznaczenia terminu na potwierdzenie. Użyty przez ustawodawcę zwrot „staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu” może bowiem powodować wątpliwości, które należy rozstrzygnąć w ramach całej jednostki redakcyjnej § 2 art. 39 k.c.

Konstrukcja bezskuteczności zawieszonoj w jej klasycznej postaci, wynikającej z art. 63 k.c., nie powinna być odnoszona do konstrukcji *falsus organus* uregulowanej w art. 39 k.c. Należycie umocowanego organu osoby prawnej nie można utożsamiać z osobą trzecią, potwierdzenie nie stanowi zaś wyrażenia zgody, ponieważ jest elementem jeszcze niedokonanej czynności prawnej w postaci brakującego oświadczenia woli złożonego przez należycie reprezentowaną osobę prawną.

Przy charakterystyce sankcji bezskuteczności ujawnia się problematyka krzyżowania się pojęć ważności oraz skuteczności czynności prawnych. Analiza doktryny nie pozostawia jednak wątpliwości, że sankcja bezskuteczności może dotyczyć wyłącznie czynności ważnych. Ujawnia to niespójność, ponieważ naruszenie jednej z elementarnych reguł, jaką jest właściwa reprezentacja podmiotu, powinno automatycznie wyłączać kwalifikowanie czynności prawnej

²⁶ *Ibidem*, s. 23–24.

²⁷ B. Lewaszkiwicz-Petrykowska, [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1: *Część ogólna*, G. Grzybowski (red.), Wrocław 1974, s. 645; T. Szczurowski, *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012, s. 25–26.

²⁸ S. Grzybowski, [w:] *System Prawa Cywilnego...*, t. 1, s. 602.

²⁹ Z. Radwański, M. Gutowski, [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański, A. Olejniczak (red.), t. 2, Warszawa 2019, s. 574–575.

dokonanej na chwilę złożenia oświadczeń woli jako ważnej czynności prawnej. W konsekwencji uzasadnione jest podjęcie w doktrynie rozważań nad kwalifikacją sankcji z art. 39 k.c. jako sankcji zawieszanej ważności czynności prawnej, nie zaś jako sankcji bezskuteczności zawieszanej³⁰.

Za wyróżnieniem dodatkowych, nowych sankcji – obok typowego podziału na sankcję: nieważności bezwzględnej, nieważności względnej, bezskuteczności zawieszanej oraz bezskuteczności względnej – przemawiają występujące w regulacjach prawnych przypadki, które nie odpowiadają czwóropodziałowi sankcji, m.in. takie jak konsekwencje naruszenia formy *ad eventum* lub *ad probationem*³¹. Poza wyróżnioną w doktrynie przez M. Gutowskiego sankcją bezskuteczności sensu stricto (*ex lege*) szczególną uwagę należy zwrócić na tendencje kształtujące się w obszarze prawa rodzinnego w ramach instytucji zgody małżonka z art. 37 § 1 k.r.o.³² oraz uznania ojcostwa z art. 73 k.r.o. Według stanowiska K. Pietrzykowskiego, odnosząc się do gramatycznej wykładni, stan zawieszenia w przypadku zgody drugiego małżonka nie dotyczy skuteczności, lecz ważności czynności prawnej³³, natomiast przy instytucji uznania ojcostwa w zawieszeniu pozostaje nie skuteczność uznania, lecz jego ważność³⁴. Zbliżona tendencja została wyrażona na gruncie interpretacji art. 18 k.c., gdzie pojawiają się określenia „zawieszanej ważności” lub „zawieszanej nieważności”³⁵.

„Zawieszona ważność” to termin najbardziej adekwatny na określenie sankcji czynności doko-

nanej z udziałem rzekomego organu, ponieważ sankcja ta charakteryzuje się szczególną specyfiką w porównaniu do sankcji bezskuteczności zawieszanej.

Zawieszona ważność wykazuje większe podobieństwo z sankcją bezwzględnej nieważności niż z bezskutecznością zawieszoną. Względem sankcji bezskuteczności zawieszanej różnice przejawiają się w obszarze prawa materialnego. Po pierwsze, sankcja ta ma odrębną podstawę prawną uregulowaną w art. 39 § 1 k.c., w którym nie ma odniesienia do zgody i nie znajduje do niej zastosowanie art. 63 § 1 k.c. Literalnie przepis stanowi również, że ważność umowy zależy od jej potwierdzenia. Po drugie, sankcja wynikająca z art. 39 § 1 k.c. ma inny zakres przedmiotowy niż klasyczna bezskuteczność zawieszona. Nie dotyczy wadliwości dokonania czynności prawnej (wskazanego literalnie w art. 63 § 1 k.c.), lecz wcześniejszego etapu – wadliwości reprezentacji, warunkującej możliwość dokonania czynności prawnej. Sankcja ta nie jest autonomiczna, ponieważ nie jest opozycyjna wobec nieważności bezwzględnej. W przypadku niezaisnienia warunku, od którego ustawa uzależnia ważność umowy, przekształca się w sankcję nieważności bezwzględnej. Na potwierdzenie argumentu dotyczącego braku możliwości określania sankcji jako bezskuteczności zawieszanej J.P. Naworski wskazał na brak możliwości kwalifikowania wewnętrznych organów osoby prawnej jako osób trzecich w rozumieniu art. 63 § 1 k.c.³⁶. Kluczowe jest jednak nie odróżnienie osoby prawnej od organu, lecz okoliczność, że osoba prawna ma być stroną docelowej umowy.

Istotną wskazówkę interpretacyjną dla postrzegania art. 39 k.c. może stanowić teoria norm kompetencyjnych wypracowana przez Z. Ziemińskiego³⁷. Zakłada ona, że możliwe

³⁰ Na gruncie instytucji zgody małżonka z art. 37 k.r.o. i uznania ojcostwa K. Pietrzykowski kwalifikuje podobne systemowo sytuacje jako „ważność zawieszoną”. Zob. K. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 37, [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), Legalis 2021, nb. 20; idem, *Komentarz do art. 73, [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*..., nb. 35.

³¹ T. Szczurowski, *op. cit.*, s. 51–52.

³² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. 2026, poz. 236).

³³ K. Pietrzykowski, *Komentarz do art. 37*..., nb. 20.

³⁴ Idem, *Komentarz do art. 73*..., nb. 34–35.

³⁵ M. Pazdan, *Komentarz do art. 18, [w:] Kodeks cywilny, t. 1: Komentarz do artykułów 1–449*¹⁰, K. Pietrzykowski (red.), Legalis 2020, nb. 1 i przywołana tu literatura.

³⁶ Por. J.P. Naworski, *Skutki przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych (próba wykładni art. 17 kodeksu spółek handlowych)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 1, s. 48.

³⁷ Por. S. Czepita, *Reguły konstytucyjne a zagadnienia prawoznawstwa*, Szczecin 1996, s. 171.

jest wyjaśnienie norm konstruujących czynności prawne przez odniesienie się do norm, na mocy których podmiot stosunków cywilnoprawnych otrzymuje kompetencję do aktualizacji obowiązków prawnych³⁸.

Jednocześnie warto tylko nadmienić, że analiza opiera się na definitywnym odróżnieniu przepisu prawnego od normy prawnej, rozumianej jako norma postępowania, „wypowiedź o charakterze dyrektywalnym”, określająca dany sposób postępowania, która została odkodowana z jednego lub z kilku przepisów na podstawie reguł wnioskowania³⁹. Zdaniem Z. Ziemińskiego każdorazowo dokonanie w sposób nieprawidłowy czynności psychofizycznej prowadzi do nieważności czynności konwencjonalnej, ale występuje tutaj gradacja nieważności i nawet taka czynność skutkuje dokonaniem zmian w sytuacji prawnej podmiotów, które jej dokonują⁴⁰. Należy przyjąć, że mówiąc o gradacji nieważności czynności konwencjonalnej, autor ma na myśli poszczególne rodzaje wadliwości, gdzie oprócz nieważności bezwzględnej wyróżnia się także bezskuteczność i wzruszalność czynności.

Z. Ziemiński w ramach generalnych norm dokonał wyróżnienia norm nakazujących lub zakazujących oraz norm kompetencyjnych, zawierających nakazy zachowania się w konkretny sposób, w obszarze których pomocniczo wyróżnił zespół „reguł konstruujących” (inaczej definiujących), które służą konstruowaniu czynności prawnych przez kreowanie norm, które zawierają nakazy dokonywania czynności prawnych w pewien określony sposób „pod sankcją nieważności”⁴¹.

W ten sposób regulacje określające sposób dokonywania czynności i właściwości podmiotów można traktować jako reguły definiujące („usta-

nowienia terminologiczne”), które dookreślają, czy czynność psychofizyczna dokonana przez dany podmiot, w określony sposób, w pewnych warunkach i formie, stanowi czynność, o której mowa w regulacji prawnej. Jeśli nie są spełnione warunki odnoszące się do sposobu realizacji czynności prawnej, to dokonana czynność psychofizyczna nie może być za taką uznana. Alternatywnie zasady takie mogą być postrzegane jako dyrektywy techniczne.

Tym samym możliwe są następujące wnioski:

1. Norma kompetencyjna określająca sposób dokonywania ważnej czynności prawnej przez osobę prawną zawiera element odnoszący się do zachowania wymogów w postaci prawidłowej reprezentacji.
2. Czynność psychofizyczna dokonana w sposób, o którym mowa w art. 39 k.c. (z przekroczeniem uprawnień lub bez umocowania), do czasu dopełnienia warunków jej dokonania (prawidłowe oświadczenie woli złożone przez należycie umocowanego piastuna/piastunów osoby prawnej) nie może być traktowana jako dokonana czynność konwencjonalna, gdyż w tym znaczeniu umowa zawarta przez osobę prawną wymaga dopełnienia przesłanek związanych z właściwością podmiotów jej dokonującej.
3. W ujęciu postrzegania reguł konstrukcyjnych w ramach normy kompetencyjnej jako dyrektyw technicznych należyta reprezentacja stanowi element normy typu: jeśli spółka kapitałowa (spółdzielnia, fundusz inwestycyjny) na gruncie polskiego prawa cywilnego chce dokonać ważnej czynności prawnej, to powinna być należycie reprezentowana, zgodnie z zasadami wskazanymi w ustawie lub statucie (umowie).

Podsumowując, analiza struktury normy prawnej odkodowanej na podstawie art. 38 i 39 k.c. wskazuje, że istotną wskazówką interpretacyjną dla określenia sankcji z tytułu wadliwości, o której mowa w art. 39 k.c., jest element logiczno-językowy.

Zespół pojęć teorii prawa skłania do wniosku, że dogmatyka prawnicza dostarcza narzędzi umożliwiających odczytanie konsekwen-

³⁸ Z. Ziemiński, *Kompetencja i norma kompetencyjna*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1969, nr 4, s. 25.

³⁹ *Ibidem*, s. 119–150, 208–242.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 26.

⁴¹ Autor wskazuje na gradację „sankcji nieważności”. Z jego wywodów należy wywieść, że pojęcie to używane jest na określenie nieprawidłowości dokonywania czynności konwencjonalnej. Por. *ibidem*, s. 37.

cji naruszenia sposobu dokonywania czynności prawnych również przez pryzmat reguł konstrukcyjnych, które określają warunki do dokonywania ważnych czynności prawnych. Wskazuje to jednocześnie na prymat elementu „ważności” czynności prawnej w ramach normy wyinterpretowanej z art. 39 k.c. nad elementem „skuteczności”, co pozwala skoncentrować uwagę na zawieszeniu ważności czynności prawnej do czasu złożenia oświadczenia woli przez uprawnionych piastunów osoby prawnej. Stanowi to uzupełnienie czynności psychofizycznej dokonanej w wyniku działań podjętych przez osobę działającą z przekroczeniem uprawnień lub działającą bez umocowania.

Podsumowanie

Tezy przedstawione przez SN dotyczące wadliwości czynności prawnej podlegającej

zastosowaniu art. 39 k.c. rodzą wątpliwości teoretycznoprawne z uwagi na przyjętą przez SN nietypową i rozszerzającą wykładnię sankcji bezskuteczności zawieszanej. Wskazane stanowisko nie odpowiada literalnemu i systemowemu brzmieniu przepisu, który wskazuje, że to ważność czynności prawnej, a nie zwolnienie się z już istniejącego zobowiązania, uzależniona jest od jej potwierdzenia przez osobę prawną. Stanowisko to może być podstawą podjęcia w doktrynie pogłębionej analizy, czy kwalifikacja w postaci sankcji bezskuteczności zawieszanej na gruncie znowelizowanego brzmienia art. 39 k.c. jest słuszna, w szczególności w kontekście konstrukcji osób prawnych oraz elementów składowych czynności prawnej. Należy jednocześnie podkreślić, że sądy wszystkich instancji zasadnie uznały, iż ograniczenia zasad reprezentacji wynikające z umowy spółki nie wywołują skutków wobec osób trzecich, co wynika z okoliczności, że nie jest to wadliwość podlegająca regulacji art. 39 k.c.

Abstract

Restrictions on the Representative Authority of Management Board Members and the Legal Consequences of Defective Representation of a Capital Company – Commentary on the Judgment of the Supreme Court of 4 July 2024, II CSKP 267/23

Keywords: *legal persons; apparent corporate organ; theory of statutory representatives; pending ineffectiveness; suspended validity; lack of authority; exceeding the scope of authority*

In the judgment under comment, the Supreme Court interpreted the effects of the sanction provided for in the amended Article 39 of the Civil Code. It held that, in cases of defective representation of a limited liability company, release from contractual obligations requires that the company be granted a period within which to ratify the contract. The judgment demonstrates that the statutory recognition of a legal person's power to ratify a contract concluded by an apparent corporate organ acting without authority or exceeding the scope of its authority has not resolved all practical and theoretical issues concerning defective representation of legal persons. In particular, doubts remain as to the legal nature of the applicable sanction and the conditions under which defects in representation may be cured.

Bibliografia

Literatura

- Czepiła S., *Reguły konstytucyjne a zagadnienia prawoznawstwa*, Szczecin 1996.
- Dumkiewicz M., *Zakres swobody wspólników w kształtowaniu sposobu reprezentacji spółki kapitałowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2011, nr 5.
- Grzybowski S., [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1: *Cześć ogólna*, G. Grzybowski (red.), Wrocław 1974.
- Gutowski M., *Bezskuteczność czynności prawnej*, Warszawa 2017.
- Jara Z., *Komentarz do art. 210*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Legalis 2024.
- Lewaszkiewicz-Petrykowska B., [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1: *Część ogólna*, G. Grzybowski (red.), Wrocław 1974.
- Naworski J.P., *Skutki przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych (próba wykładni art. 17 kodeksu spółek handlowych)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 1.
- Opalski A., *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010.
- Oplustil K., *O potrzebie proeuropejskiej wykładni polskiego prawa spółek*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 9.
- Pazdan M., *Komentarz do art. 18*, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1: *Komentarz do artykułów 1–449¹⁰*, K. Pietrzykowski (red.), Legalis 2020.
- Pietrzykowski K., *Komentarz do art. 37*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), Legalis 2021.
- Pietrzykowski K., *Komentarz do art. 73*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, K. Pietrzykowski (red.), Legalis 2021.
- Plonka E., *Mechanizm łączenia skutków działań prawnych z osobami prawnymi na przykładzie spółek kapitałowych*, Wrocław 1994.
- Radwański Z., *Prawo cywilne*, Warszawa 2005.
- Radwański Z., *Zarys części ogólnej prawa cywilnego*, Warszawa 1979.
- Radwański Z., Gutowski M., [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański, A. Olejniczak (red.). t. 2, Warszawa 2019.
- Szczurowski T., *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012.
- Szlęzak A., *Przelew wierzytelności. Bezskuteczność zawieszona czynności prawnej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 4 lipca 2024 r., II CSKP 267/23*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2025, nr 9, poz. 47.
- Zbiegień-Turzańska A., *Reprezentacja spółki kapitałowej i spółdzielni*, Warszawa 2018.
- Ziemiński Z., *Kompetencja i norma kompetencyjna*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1969, nr 4.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. 2026, poz. 236).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2025, poz. 1071, ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. 2025, poz. 869, ze zm.).
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 18, ze zm.).

Orzecznictwo

- Uchwała SN z dnia 24 października 1996 r., III CZP 112/96, OSNC 1997, nr 2, poz. 20.
- Postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2008 r., I CSK 6/08, OSG 2009, nr 6, poz. 42.
- Wyrok SN z dnia 3 lutego 2017 r., II CSK 304/16, OSG 2017, nr 12, poz. 95.
- Wyrok SN z dnia 4 lipca 2024 r., II CSKP 267/23, OSP 2025, nr 9, poz. 47.